

ОБЧИСЛЕННЯ ЄДИНОГО ВНЕСКУ НА ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВЕ ДЕРЖАВНЕ СОЦІАЛЬНЕ СТРАХУВАННЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Кучма О.Л.,
к.ю.н., доцент

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті досліджується співвідношення права на пенсію науково-педагогічного працівника з обов'язком науково-педагогічного працівника, який працює за сумісництвом, сплачувати єдиний внесок. Аналізуються відмінності в розмірах єдиного внеску, який сплачується різними категоріями працівників, видах виплат, які враховуються при обчисленні пенсії за віком на загальних підставах та пенсії науково-педагогічного працівника. Запропоновані зміни до чинного законодавства.

Ключові слова: єдиний внесок, пенсія науково-педагогічного працівника, робота за сумісництвом, загальнообов'язкове державне соціальне страхування, основне місце роботи, заробітна плата науково-педагогічного працівника.

Кучма О.Л. / ИСЧИСЛЕНИЕ ЕДИНОГО ВЗНОСА НА ОБЩЕОБЯЗАТЕЛЬНОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ СОЦИАЛЬНОЕ СТРАХОВАНИЕ НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИХ РАБОТНИКОВ / Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина

В статье исследуется соотношение права на пенсию научно-педагогического работника с обязанностью научно-педагогического работника, который работает по совместительству, уплачивать единый взнос. Анализируются отличия в размере единого взноса, который уплачивается разными категориями работников, видах выплат, которые учитываются при исчислении пенсии по возрасту на общих условиях и пенсии научно-педагогического работника. Предложены изменения к действующему законодательству.

Ключевые слова: единый взнос, пенсия научно-педагогического работника, работа по совместительству, общеобязательное государственное социальное страхование, основное место работы, заработная плата научно-педагогического работника.

Kuchma O.L. / DATA SINGLE FEE FOR OBLIGATORY STATE SOCIAL INSURANCE OF TEACHING STAFF / Kyiv National Taras Shevchenko, Ukraine

The paper examines the duty ratio of scientific-pedagogical employee who works part-time, pay a flat fee with the right to a pension of scientific and pedagogical workers. It is fair to hold a larger amount of a single contribution, if the person can continue to qualify for pension payments in a greater amount on the basis of special laws such as the Law of Ukraine «On scientific and technical activity.» But if a person, for example, the main job is working in a private company and part-time teaching in high school, then from her salary for part-time work is held only contribute to a larger size, although the period of a person can not be attributed to research experience.

Analyzed differences in the size of the single contribution payable by different categories of workers and types of payments are taken into account in calculating the pension age on general grounds retirement and scientific-pedagogical employee.

A resize a single fee for obligatory state social insurance, namely for employees who work part-time in positions where work is included in the record, entitlement to a pension under special laws of Ukraine, and the main job work as work where a special experience does not count, only payment of wages for part-time work is paid in the amount prescribed for the basic salary for the job.

Also offered in the calculation of pensions research and educational employee salaries to consider not only the main job, but also works part-time, if the employee held the post, which provides a list of positions of scientific (research and teaching) employees of enterprises, institutions, organizations, universities stay where entitlement to a pension.

Key words: single contribution pension scientific-pedagogical employee work part-time, compulsory state social insurance, main place of work, wages scientific-pedagogical employee.

Держава гарантує громадянам право на соціальне забезпечення, яке значною мірою здійснюється через загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Також держава встановлює певні зобов'язання страховальників та застрахованих осіб, пов'язані зі збором коштів (єдиного внеску), за рахунок яких і буде здійснюватися загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Важливо, щоб, визначаючи диференційовано обсяг обов'язків застрахованих осіб, держава дотримувалася балансу при визначенні обсягу прав застрахованих осіб. На жаль, законодавство не завжди визначає права застрахованих осіб пропорційно їх обов'язкам.

Метою даної статті є виявлення невідповідності обсягу прав та обов'язків застрахованих осіб, які працюють за сумісництвом на посадах, робота на яких зараховується до стажу, що дає право на одержання пенсії відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», в частині сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Питання пенсійного забезпечення наукових та науково-педагогічних працівників, роботи за сумісництвом, сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування досліджували Т. Г. Головань, М. І. Іншин, А. В. Скоробагатько, О. В. Тищенко та інші відомі вчені, але питання обчислення розміру єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування працівника, який за сумісництвом

займається викладацькою діяльністю, потребує детальнішого дослідження.

Особа по досягненні пенсійного віку та наявності необхідного страхового стажу має право на пенсію за віком на загальних підставах. При цьому неважливо, на яких саме посадах працювала особа та якою діяльністю займалася. Але якщо особа працювала, зокрема, на посадах, робота на яких зараховується до стажу, що дає право на одержання пенсії відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», то важливим для визначення пенсії за віком науково-педагогічного працівника є не тільки досягнення пенсійного віку, визначеного Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність» та наявність загального страхового стажу, але й наявність спеціального стажу роботи на науково-педагогічних посадах. До того ж, на відміну від пенсії за віком на загальних підставах, яка обчислюється виходячи зі всіх сум заробітної плати (доходу), з яких сплачувався єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, при обчисленні пенсії науково-педагогічного працівника навіть не всі суми, отримані ним за науково-педагогічну діяльність, з яких був сплачений єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, враховуються при обчисленні пенсії.

Так, для обчислення пенсії науково-педагогічного працівника враховується заробітна плата наукового (науково-педагогічного) працівника за основним місцем роботи за

весь період страхового стажу на посадах наукового (науково-педагогічного) працівника, починаючи з 1 липня 2000 року. За бажанням пенсіонера та за умови підтвердження довідки про заробітну плату первинними документами у період до 1 січня 2016 року або в разі якщо період страхового стажу на посадах наукового (науково-педагогічного) працівника, починаючи з 1 липня 2000 року, становить менш як 60 календарних місяців, для обчислення пенсії також враховується заробітна плата за основним місцем роботи за будь-які 60 календарних місяців страхового стажу на посадах наукового (науково-педагогічного) працівника поспіль до 1 липня 2000 року незалежно від перерв [1].

Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність» визначено, що науково-педагогічний працівник – вчений, який за основним місцем роботи у вищому навчальному закладі професійно здійснює педагогічну та наукову або науково-технічну діяльність [1].

Тобто стаж наукової та науково-педагогічної роботи обчислюється щодо роботи, яка є основною, і, відповідно, заробітна плата обчислюється тільки за основним місцем роботи.

Нерідко трапляються випадки, коли науково-педагогічний працівник укладає декілька трудових договорів з одним чи декількома роботодавцями. При цьому робота за сумісництвом може бути як на посаді, яка зараховується як науково-педагогічна, так і на інших посадах.

Коли робота за сумісництвом не на науково-педагогічних посадах, то враховувати заробітну плату за таку роботу при призначенні пенсії науково-педагогічного працівника немає підстав. Але якщо, наприклад, науково-педагогічний працівник займається викладацькою діяльністю в декількох вищих навчальних закладах, чи повинна заробітна плата, яка виплачувалася різними роботодавцями, враховуватися при обчисленні пенсії наукового працівника? Адже науковий стаж рахується тільки за основним місцем роботи.

Працівники, які працюють за сумісництвом, одержують заробітну плату за фактично виконану роботу [2].

Робота – певні завдання та обов'язки, що виконані, виконуються чи повинні бути виконані однією особою [3].

Власник або уповноважений ним орган не має права вимагати від працівника виконання роботи, не обумовленої трудовим договором [2].

Науково-педагогічна діяльність – педагогічна діяльність у вищих навчальних закладах, пов'язана з науковою та (або) науково-технічною діяльністю [1]. Законодавець не розмежує науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи та за сумісництвом.

Заробітна плата – це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу [2].

Характер виконуваної науково-педагогічної роботи за основним місцем роботи і за сумісництвом тождесний. Але якщо працівник за основним місцем роботи працює на науково-педагогічній посаді, що буде враховано до спеціального стажу для призначення пенсії науково-педагогічного працівника, то враховувати заробітну плату тільки за частину науково-педагогічної роботи за певний період (тільки за основним місцем роботи) не логічно.

Вважаю, що заробітна плата з усіх робіт на науково-педагогічних посадах у період роботи на науково-педагогічній посаді за основним місцем роботи має враховуватися при обчисленні пенсії наукового працівника з огляду на таке.

На законодавчому рівні розмежовано порядок обчислення єдиного внеску залежно від того, на якій посаді працює особа.

Єдиний внесок нараховується для працівників – громадян України, іноземців (якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України) та осіб без громадянства, які працюють, на суму нарахованої заробітної плати

за видами виплат, які включають основну та додаткову заробітну плату, інші заохочувальні та компенсаційні виплати, в тому числі в натуральній формі, що визначаються відповідно до Закону України «Про оплату праці», та суму винагороди фізичним особам за виконання робіт (надання послуг) за цивільно-правовими договорами [4].

Єдиний внесок для працівників – громадян України, іноземців (якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України) та осіб без громадянства, які працюють, встановлюється у розмірі **3,6** відсотка вищезазначеної бази нарахування єдиного внеску. Частиною 9 статті 8 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» передбачено, що для платників, які працюють на посадах, робота на яких зараховується до стажу, що дає право на одержання пенсії відповідно до законів України «Про державну службу», «Про прокуратуру», «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про статус народного депутата України», «Про Національний банк України», «Про службу в органах місцевого самоврядування», Митного кодексу України, Положення про помічника-консуланта народного депутата України, затвердженого Постановою Верховної Ради України від 13 жовтня 1995 року, а також для льотних екіпажів повітряних суден цивільної авіації (пілотів, штурманів, бортінженерів, бортмеханіків, бортрадистів, льотчиків-наглядачів) і бортоператорів, які виконують спеціальні роботи в польотах, встановлюється єдиний внесок у розмірі **6,1** відсотка вищезазначеної бази нарахування єдиного внеску [4].

Таким чином, для визначення розміру єдиного внеску, який має утримуватися із заробітної плати працівника, не важливо, чи за основним місцем роботи працює особа чи за сумісництвом, а важливо, на якій саме посаді. Тому у науково-педагогічного працівника, який здійснює викладацьку діяльність у декількох вищих навчальних закладах, утримають з усіх заробітних плат єдиний внесок у розмірі 6,1 відсотка бази нарахування єдиного внеску. І, незважаючи на це, в обчислення наукової пенсії врахують заробітну плату тільки за основним місцем роботи.

Тому необхідно внести зміни до чинного законодавства, передбачивши при обчисленні пенсії науково-педагогічного працівника врахування всіх заробітних плат, напрацьованих на науково-педагогічних посадах, з яких утримувався єдиний внесок у розмірі 6,1 відсотка бази нарахування єдиного внеску.

Справедливо утримувати в більшому розмірі єдиний внесок, якщо особа в подальшому може претендувати на пенсію, призначену в більшому розмірі на підставі вищезгаданих законів. Але якщо особа, наприклад, за основним місцем роботи працює на приватному підприємстві, а за сумісництвом викладає у вищому навчальному закладі, то з її заробітної плати за роботу за сумісництвом утримується єдиний внесок у збільшеному розмірі (6,1 відсотка замість 3,6), хоча особа даний період роботи не зможе зарахувати до стажу наукової роботи та врахувати в обчисленні наукової пенсії.

Пенсійний фонд України роз'яснив: якщо працівник працює на посаді, яка передбачена Переліком посад наукових (науково-педагогічних) працівників підприємств, установ, організацій, вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації, перебування на яких дає право на призначення пенсії та виплату грошової допомоги у разі виходу на пенсію відповідно до статті 24 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», то єдиний внесок утримується із сум заробітної плати такої особи у розмірі 6,1 відсотка, в тому числі із сум заробітної плати працівника за виконану роботу на підставі трудового договору (контракту) на такій посаді за сумісництвом [5].

Звичайно, не всі, хто працює за основним місцем роботи на науково-педагогічних посадах чи посадах державних службовців, у подальшому матимуть право на спеціальну пенсію (наприклад, не напрацюють спеціального стажу необхідної тривалості для призначення відповідного виду пенсії), але це особиста справа кожної особи, як будувати свою кар'єру і де працювати.

Вважаю, що законодавець, встановивши диференційований підхід до визначення розміру єдиного внеску, має враховувати реальні можливі юридичні наслідки.

Зрозуміло, що коли особа за основним місцем роботи працює не на посадах, на яких напрацюють стаж, що дає право на призначення спеціальної пенсії, то вона не зможе врахувати заробітну плату з роботи за сумісництвом при обчисленні спеціальної пенсії, навіть якщо в неї і буде спеціальний стаж роботи за інший період, що надасть право на призначення спеціальної пенсії.

Таким чином, у працівника утримують із заробітної плати на роботі за сумісництвом єдиний внесок у збільшеному розмірі, заздалегідь розуміючи, що заробітна плата, нарахована у даному періоді, може бути

врахована тільки при призначенні пенсії на загальних підставах.

Враховуючи вищезазначене, вважаю, що для врівноваження прав та обов'язків науково-педагогічних працівників у частині загальнообов'язкового державного соціального страхування необхідно внести такі зміни до чинного законодавства.

1. У Законі України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» частину дев'яту статті 8 доповнити абзацом такого змісту: «У разі, якщо платник працює на посадах, передбачених в абзаці першому цієї частини, за сумісництвом, а за основним місцем роботи працює на посадах, які не належать до посад, передбачених в абзаці першому цієї частини, єдиний внесок встановлюється у розмірі 3,6 відсотка визначеної пунктом 1 частини першої статті 7 цього Закону бази нарахування єдиного внеску.»

2. У Законі України «Про наукову та науково-технічну діяльність», в першому та другому реченні частини п'ятої статті 24 словосполучення «за основним місцем роботи» виключити.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України від 13.12.1991 р. № 1977-XII «Про наукову та науково-технічну діяльність» [електронний ресурс] / www.liga.gov.ua файл T197700.LHT.
2. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. [електронний ресурс] / www.liga.gov.ua файл kd0001.LHT.
3. Наказ Державного комітету з питань технічного регулювання та споживчої політики від 28.07.2010 р. №327 «Про затвердження, внесення зміни та скасування нормативних документів» [електронний ресурс] / www.liga.gov.ua файл fin57776.LHT.
4. Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-VI «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [електронний ресурс] / www.liga.gov.ua файл T102464.LHT.
5. Роз'яснення Пенсійного фонду України від 11.03.2011 р. // Дебет-Кредит. – 2011. – 07. – № 30

УДК 349.233

ОКРЕМІ ПИТАННЯ МАТЕРІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ РОБОТОДАВЦЯ ЗА ПРОЕКТОМ ТРУДОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Лук'янчиков О.М.,
к.ю.н., доцент кафедри цивільно-правових дисциплін, господарського та трудового права
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

У статті досліджуються положення проекту Трудового кодексу України щодо матеріальної відповідальності роботодавця за порушення права на своєчасне одержання винагороди за працю, за не видачу або зазначення невірних відомостей у документах про роботу та заробітну плату та за незабезпечення збереження власних речей працівника під час праці. Висвітлено проблеми досліджуваних положень та зазначено шляхи вирішення цих проблем.

Ключові слова: матеріальна відповідальність, затримка виплати заробітної плати, пеня, компенсація, трудова книжка, характеристика.

Лук'янчиков О.Н. / НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ МАТЕРИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ РАБОТОДАТЕЛЯ ПО ПРОЕКТУ ТРУДОВОГО КОДЕКСА УКРАИНЫ / Харьковский национальный педагогический университет им. Г. С. Сковороды, Украина

В статье исследуются положения проекта Трудового кодекса Украины относительно материальной ответственности работодателя за нарушение права на своевременное получение вознаграждения за труд, за невыдачу или указание неверных сведений в документах о работе и заработной плате и за необеспечение сохранности личных вещей работника во время работы. Освещены проблемы исследуемых положений и указаны пути решения этих проблем.

Ключевые слова: материальная ответственность, задержка выплаты заработной платы, пеня, компенсация, трудовая книжка, характеристика.

Lukyanchikov O.M. / SOME QUESTIONS OF MATERIAL LIABILITY OF EMPLOYERS BY THE DRAFT LABOR CODE OF UKRAINE / Kharkov National Pedagogical University n.a. G. S. Skovoroda, Ukraine

The article examines the provisions of the draft Labor code of Ukraine concerning the liability of an employer for violation of the right to timely payment for work, for non-issuance or giving false information in the documents about the work and wages, for not ensuring the safety of personal belongings of the employee during work.

The author points to such problems in researched provisions of the draft Labor Code of Ukraine

Liability of the employer in the event of non-payment due to the fault of the employer amounts owed to an employee on the day of dismissal don't correspond with the principle of justice. There is no such correspondence in the draft Labor Code of Ukraine.

Liability of the employer for the delay in payment of wages cannot compensate the damage in full.

The employer does not reimburse the damage that was caused due to the indication of incorrect information in letter of reference and earnings statement. The employer's liability in case non granting of employment record book, letter of reference, earnings statement, not provided.

The author suggests ways to address these and other shortcomings. Concluded that the need for serious changes to provisions of the draft Labor Code of Ukraine concerning the liability of the employer.

Key words: material responsibility, delay payment of wages, fine, indemnification, employment record book, letter of reference.